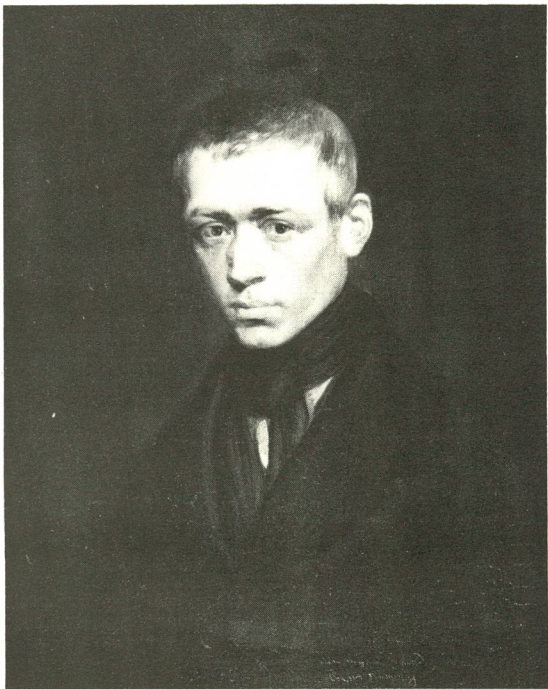

SLEECKX, Domien (eigenlijk Jan Lambert Domien), letterkundige (Antwerpen 2 februari 1818 - Luik 13 oktober 1901).

D. Sleeckx door E. Slingeneyer (1841).

Sleeckx, zoon van een kopergieter in de Antwerpse Sint-Andrieswijk, volgde de lessen aan de gemeenteschool en het atheneum in zijn geboortestad en werd er in 1836 notarisklerk, in 1838 leraar aan de Rijksmiddelbare School. Van 1844 tot '61 was hij journalist, van 1861 tot '79 leraar aan de Rijksnormaalschool te Lier, van 1879 tot '85 hoofdinspecteur van het lager onderwijs voor Leuven en Nijvel. In 1887 werd hij in Schaarbeek tot gemeenteraadslid gekozen. In 1891, na het overlijden van zijn vrouw, ging hij te Luik bij zijn dochter inwonen.

Sleeckx behoorde tot de eerste generatie schrijvers van Zuid-Nederland sedert 1830, een groep waarin Antwerpen het overwicht had. Aangemoedigd door P.F. van Kerckhoven debuteerde hij in de literatuur (1840), met Franse verhalen; weldra ging hij, zoals Conscience, naar het Nederlands over. In die jaren had hij oog voor de folkloristische

verschijnselen, ook in de havenbuurten, en vestigde hij de aandacht op de noodzaak een Vlaamse toelliteratuur te scheppen; zelf schreef hij een veertigtal stukken.

Om een toekomst te kunnen opbouwen nam hij ontslag als onderwijzer en ging naar Brussel om op 1 januari 1844 samen met J. de Laet en J. van de Velde het redacteurschap van Vlaemsch België (z. aldaar) op zich te nemen. Sleeckx, die liberaal gezind was, had er geen bezwaar tegen dat een ruim deel van de bijdragen een duidelijke katholieke signatuur droeg. Hij bleef ook in de redactie van De Vlaemsche Belgen, de voortzetting van Vlaemsch België (tot 30 juni 1845), die in de groeiende tegenstelling tussen liberaal en katholiek duidelijk positie koos voor de katholieke partij. In 1846 begon zijn werk voor De Vlaemsche Stem (tot 1853), een tijdschrift, samen met P. Ecrevisse en J. van de Velde: het beoogde een sterkere liberalisering van de Vlaamse gedachte in de richting van de principes van 1789. Hiermee kwam Sleeckx tegenover de (ultramontaanse) katholieke Vlamingen te staan. Het eindpunt van deze ontwikkeling kan gezien worden in zijn bijdragen in De Schelde, van 1853 af, waarin hij een antiklerikale campagne tegen de „verkwetzelaars der Vlaemsche beweging” opzette. In 1857 werd hij redacteur van Le Précurseur, in 1860 hoofdredacteur van Le Lloyd Anversois.

Sleeckx liet in 1844 de aangifte van de geboorte van zijn kind uitgroeien tot het eerste „schandaal” in de V.B. om aan te tonen dat het gehele overheidsapparaat anti-Vlaams werkte. In 1846 waarschuwde hij tegen al te voorbarige toenadering tussen de jonge staat België en Duitsland. Hij bestreed hierbij voornamelijk Ignaz Kuranda, in mindere mate J.W. Wolf en G. Höfken. In 1847 polemiseerde hij in het Vlaemsch Verbond tegen de uitspraken van de Waalse volksvertegenwoordiger dr. Sigart (Bergen) op 12 december 1846, over de minderwaardigheid van het Vlaamse volk, aan het licht gekomen door de dramatische noodsituatie. Nog in september van datzelfde jaar (na de vorming van de eerste liberale regering onder Charles Rogier) poogde hij aan te tonen dat de V.B. tot geen enkele partij behoorde, omdat zij zelf partij was. Sleeckx - „de enige die zich in 1848 niet liet meeslepen in de algemene aanval op de Franse februarirevolutie” (H.J. Elias) - noemde zichzelf ronduit democraat, hoewel hij niet zover wenste te gaan als Jottrand en Kats. Hierbij dient men vooral zijn lezing op het Gentse Taalcongres van augustus 1849 in aanmerking te nemen. Minder militant dan Eugene Zetternam, gaf Sleeckx toch duidelijk uiting aan zijn sociaal-democratische gevoelens, wat nieuw was in de V.B. Toch was de opzienbarende lezing meer het openleggen van de tegenstellingen tussen liberaal en conservatief dan een manifestatie van sociale doorbraak. Op het eerstvolgend Taalcongres, Amsterdam 1850, was Sleeckx niet aanwezig, wel was hij onuitgesproken de leider van de Zuidnederlandse groep in Brussel, augustus 1851. Dat alles heeft de verwijdering tussen Conscience en Sleeckx in de hand gewerkt. Na de verkiezingsnederlaag van Conscience op 30 oktober 1851 verschoof Sleeckx opmerkelijker naar het strijdende liberalisme. Deze evolutie voltrok zich tussen mei 1852 en mei '53 (periode waarin het duidelijk liberale kabinet-Rogier ver-

vangen werd door het liberale zakenkabinet-De Brouckère). Toen hij van de zomer 1853 af medewerkte aan De Schelde, waren toon en inhoud de tegenpool van wat hijzelf in 1844 verkondigde.

Op literair vlak ging Sleenckx een eigen weg: hij koos voor het naderend realisme, getuige o.m. zijn manifest Over het Realismus in de Letterkunde (1862).

In 1861 was Sleenckx Jan van Beers opgevolgd aan de Lierse kweekschool. Zijn aandeel in de vernederlandsing van het onderwijs en de vorming van een elite van Vlaamse onderwijzers kan aldus moeilijk overschat worden.

De ouder wordende pedagoog, die in 1865 nog naar Zannekin verwees in een pleidooi voor de liberale idealen van de 19de eeuw, gematigder dan zijn felle antireactionaire uitvallen van voorheen, kon in 1876 nauwelijks zijn ontgoocheling verbergen, getuige zijn Maskers en Aangezichten. Brieven over de Vlaamsche Beweging, in De Toekomst. Een soort kritiek van de V.B., met pessimistische ondertoon, waarin hij als Van Beers en Verriest op het grondgebrek van het verfranste onderwijs wees. Ook klaagde hij de partijpolitieke verslaving aan.

Toen hij in 1879 hoofdinspecteur werd voor het lager onderwijs, onder Pierre van Humbeeck, was zijn rol zo goed als uitgespeeld. Anderen overtroffen hem in hun tussenkomsten voor de vernederlandsing van het onderwijs. Het Koninklijk Besluit van 8 juli 1886 vermeldde hem niet op de eerste ledenlijst van de nieuwe Academie. Bij het touwtrekken over de dosering tussen katholieke en liberale kandidaten stelden Van Beers-Roses op 30 oktober 1886, naast Sleenckx, ook Vuylsteke, De Geyter, De Mont en Antheunis voor. Ook De Laet en Hiel pleitten voor Sleenckx. Hij werd gekozen, doch nam samen met Van Beers en Roses onmiddellijk ontslag. In 1893 werd hij nog tot briefwisselend en in 1898 tot titulair lid van de Koninklijke Academie van België gekozen. Tot zijn allerlaatste publikaties behoren enkele vulgariserende werkjes over de Aufklärung en de Revolutie.

WERKEN: *Kronyken der straten van Antwerpen* (1843); - *De kraenkinders* (1852); - *In 't Schipperskwartier* (1861); - *Over het realismus in de letterkunde* (1862); - *Op 't Eksterlaan* (1863); - *De visschers van Blankenberge* (1863); - *Dirk Meyer* (1864); - *Zannekin* (1865); - *Tybaerts en Cie* (1867); - *De plannen van Peerjan* (1868); - *De scheepstimmerman* (1870); - *Maskers en aangezichten. Brieven over de Vlaamsche Beweging, in De Toekomst* (1876); - *Verzamelde Werken*, 17 dln. (1877-'83); - *Karel VI en Maria Theresia* (1888); - *De Jacobijnen in België* (1889); - *De patriottentijd* (1899); - *Indrukken en ervaringen* (1903, postuum).

LITERATUUR: M. Roses, *Letterkundige studiën* (1894); - Th. Coopman, *Hulde aan Domien Sleenckx ter gelegenheid van zijn afsterven, in Verslagen en Mededelingen van de Kon. Vl. Academie voor Taal- en Letterkunde* (1901, p. 127 vlg.); - G. Segers, *Sleenckx 1818-1901, in De Tijdspiegel* (1902, p. 56-88); - F. van Veerdeghe, *Levensschets van J.L.D. Sleenckx* (1902); - A. de Ceuleneer, *De levensschets van Domien Sleenckx door de heeren Van Veerdeghe en Fredericq beoordeeld, in Verslagen en Mededelingen van de Kon. Vl. Academie voor Taal- en Letterkunde* (1903, p. 35 vlg.); - P. Fredericq, *Levensschets van Domien Sleenckx* (1903); - L. Baekelmans, *De honderdste geboortedag van J.L. Sleenckx, in Vlaamsch Leven* (1917-'18, p. 260-262, 276-287, 292-294); - L. Baekelmans, *Drie Vlaamsche realisten* (1918); - L. Baekelmans, *Domien Sleenckx, 1818-1901* (1931); - M. de Vroede, *Het Nederlands Congres van 1849, in Cultureel Jaarboek Provincie Oost-Vlaanderen* (1950, p. 289-332); - L. Wils, *De politieke oriëntering van de Vlaamse Beweging in 1840-1857* (1959); - M. Oukhow, *Sociale belangstelling in de Vlaamse letterkunde 1848-1885, in Geschiedenis van de socialistische arbeidersbeweging* (1960,

p. 153-168); - M. de Vroede, *De Vlaamse pers in 1855-1856* (1960); - L. Wils, *De liberale Antwerpse dagbladen 1857-1864* (1962); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse gedachte*, II-IV (1963-'64); - E. de Bens, *Vlaemsch België. Het eerste vlaamsgezind dagblad* (1968); - Th. Luykx, *De verhouding van de Vlaamse en franstalige pers in België rond 1845*, in *Handelingen Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij Taal- en Letterkunde en Geschiedenis*, XXII (1968); - H. Noels, *Nederlandse Volkskundige Bibliografie. IX Zuidnederlandse tijdschriften voor 1850* (1970); - B. Brouwers, *Literatuur en revolutie. II De Vlaamse literatuur en de revolutie van 1848* (1971).

ROMAIN VANLANDSCHOOT